

زین قند پارسی که به بنگاله می رود ...

گزارش ششمین مجمع بین المللی استادان زبان و ادبیات فارسی

تنظیم: محمد مهدی خسرویان

در آستانه سی‌امین سالگرد پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران، ششمین مجمع بین المللی استادان زبان و ادبیات فارسی سراسر جهان، با سخنرانی رئیس محترم جمهور و وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و علوم تحقیقات و فناوری و رؤسای محترم سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، فرهنگستان زبان و ادب فارسی و گروهی دیگر از مسئولان علمی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و نیز با حضور سیصد و پنجاه استاد داخلی و خارجی از پنجاه کشور جهان، در روزهای ۲۵ و ۲۶ دی‌ماه ۱۳۸۷ در محل تالار علامه امینی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران برگزار شد.

در مراسم افتتاحیه این همایش، دکتر عباسعلی وفایی، دبیر همایش و رئیس مرکز گسترش زبان و ادبیات فارسی، به بیان گزارشی از ششمین مجمع بین المللی استادان زبان و ادبیات فارسی پرداخت. دکتر وفایی گفت:

رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران، جناب آقای دکتر احمدی نژاد، چند ماهی است که خادمان فرهنگی کشور در سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و دبیرخانه شورای گسترش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی را به تدارک همایشی چنین تشویق کرده‌اند. به آن یگانه سر تعظیم فرود می‌آوریم و زبان شکر می‌گشاییم که اكمال آن تلاش‌ها با حضور آن فرهیخته دانشگاهی و اندیشمندی از دولت خدمتگزار نمایان می‌گردد. حضور استادان زبان و ادبیات فارسی در چنین همایشی، افزون بر طرح موضوعاتی چند به ضرورت و نیاز و وقوف به کارهای انجام‌شده در داخل و خارج، نوعی تقدیر از استادان ارجمندی است که فرهنگ و زبان ادب فارسی را مایه حرکت ساخته و به نوعی، خادمان آنند. در این مجمع شریف، از تمام استادانی که با امر آموزش، در گسترش زبان و ادبیات فارسی اهتمام داشتند، قدردانی می‌نماید. ششمین مجمع استادان زبان و ادبیات فارسی، متفاوت از دیگر مجمع‌ها برگزار می‌گردد؛ نخست آنکه در آستانه سی‌امین سالگرد پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی است، دو دیگر آنکه تعداد مقالات رسیده، چند برابر مجمع‌های پیشین بوده است و نشان استقبال، سه دیگر آنکه تعداد استادان دعوت‌شده نیز سه‌برابر دوره‌های گذشته و آن هم از پنجاه کشور با پراکندگی‌های جغرافیایی بوده است، که خود نشانگر قوت دیپلماسی فرهنگی دولت خدمتگزار در عرصه بین‌الملل است. امیدوار است با به وجود آمدن شرایط، شاهد حضوری بیش از این در همایش‌های بعدی باشیم. بر کسی پوشیده نیست که رابطه زبان و فرهنگ و قدرت تا چه اندازه است. آنگاه که نیرومندی و شجاعت قامت نماید و سخنان پیامدار به آن پیوندد، گسترش و ترویج آن میدانی فراخ می‌یابد، و اینک به برکت هدایت مدبرانه رهبر فرزانه انقلاب و شجاعت و اعتقاد دولت اسلامی، چنین فضایی پدید آمده است. حضور یکصد و پنجاه استاد در این همایش، درخواست تأسیس کرسی زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌های خارج، درخواست اعزام استاد دائم و موقت برای تدریس در خارج، تقاضای تحصیل در ایران در رشته زبان و ادبیات فارسی و حضور در دوره‌های کوتاه‌مدت در ایران، که در یک سال گذشته سه‌برابر شده است، همه

نشان از این توفیق است.

ششمین مجمع بین‌المللی استادان زبان و ادبیات فارسی، در آستانه سی‌امین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی بر آن است که بیشتر به ادبیات این دوره سرفراز پردازد و ترتیب نشست با نام «ادبیات منثور پس از انقلاب اسلامی» و همچنین «ادبیات منظوم پس از انقلاب اسلامی» در همین راستاست. نشست‌هایی چون ادبیات تطبیقی، سیماهای جهانی زبان و ادبیات فارسی، تأثیر زبان و ادبیات فارسی بر دیگر زبان و ادب‌ها، روش‌ها و راهکارهای آموزش زبان و ادبیات فارسی و نشستی از شعرای امروزی که زبان آنان معطر به نام انقلاب اسلامی و آرمان‌های بلند آن است، در همین راستاست. رئیس محترم جمهور؛ بر این باوریم که دولت حضرت‌تعالی، به جهت برجسته شدن آرمان‌های نظام مقدس اسلامی در سطح بین‌الملل، به منظور دریافت پیام‌های مستقیم تقاضا برای یادگیری زبان و ادبیات فارسی فضاهای نوتر و بیشتری یافته است. اینجانب به نمایندگی از استادان زبان و ادبیات فارسی داخل و خارج از کشور، درخواست دارم که مساعدت دهند و دستور فرمایند دبیرخانه‌ای ویژه برای همایش بین‌المللی استادان زبان و ادبیات فارسی بنهاده آید تا به رسم تقدیر از خادمان زبان و ادبیات فارسی و تدوین برنامه‌های سخت‌تر از دیروز و امروز تلاش کرده شود. دستور فرمایند در اعطای فرصت تحصیلی به دانشجویان علاقه‌مند به تحصیل در رشته زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌های کشور، ان‌شاءالله ردیف خاص بنهاده آید و پاسخی مناسب به همه این درخواست‌ها داده آید. بی‌شک ثمرات این کار در درازمدت بر کسی پوشیده نیست؛ و سخن آخر آنکه، تقاضا دارم که دانشگاهی ویژه در آموزش و پژوهش زبان و ادبیات فارسی به منظور ارج نهادن بیشتر به این زبان و ادب دیرین تأسیس گردد.

پس از گزارش دبیر همایش، شاعرانی از کشورهای ایران، تاجیکستان، افغانستان، پاکستان و ازبکستان به شعرخوانی پرداختند. در ادامه مراسم، دکتر صفار هرنیدی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، ضمن عرض خیرمقدم و تشکر از مسئولین برگزاری این همایش گفت: «استقبال از زبان فارسی، به عنوان زبان علم، زبان حماسه، زبان فرهنگ و تمدن دیرپای ایرانی اسلامی، امری طبیعی است و شأن کسانی که از این زبان حمایت و پشتیبانی می‌کنند، فقط چنان نیست که حاملان این قند پارسی برای بنگاله باشند؛ بلکه پیک‌ها و رسولان کلامی هستند که در زمانی دور از زمان کنونی، زبان فارسی به‌عنوان زبان مینا برای علم و فرهنگ شناخته می‌شد. امروز آثار بی‌شماری از میراث فرهنگی بشریت به زبان فارسی است و اگر کسی این زبان را نداند، حلاوت آن همه معرفت و دانایی را درک نخواهد کرد. زبان فارسی را امروز برای شناختن انقلابی به بزرگی انقلاب اسلامی باید آموخت و زبان فارسی را برای آنکه زبان حریت و آزادی در زمانه ماست و زبان دعوت به دیدن جهان به گونه دیگر است، باید استقبال کرد».

پس از سخنرانی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، دکتر محمود احمدی‌نژاد به ایراد سخن در باب زبان و ادب پارسی پرداخت. ایشان

گفت:

«در آستانه سی‌امین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، استادان زبان و ادب فارسی و به عبارتی، معناگستران عالم تشنه معنویت و اخلاق و مأنوسان ادب شیرین و پرجاذبه فارسی، از فراسوی مرزهای جغرافیایی در ایران سرفراز، یعنی وطن جان و معنا، گرد هم آمده‌اند تا راه‌های گسترش این زبان و ادب جاویدان را به گفت‌وگو بنشینند. این حضور پرمعنی در سرزمین آزادی و معنویت و تاریخ را گرامی می‌دارم و خداوند جان و خرد و آفریننده آسمان‌ها و زمین را حمد و سپاس بی‌کران می‌گویم که توفیق حضور در جمع شما را عنایت فرمود. سخن گفتن از زبان و ادب فارسی در جمع شما فرهیختگان، از همچو منی شایسته نیست؛ اما به رسم ادب و عرض ارادت به ساحت شما، مطالبی را عرض خواهم کرد. اندیشمندان، ادیبان و اساتید گرامی؛ همه مستحضرید که خاستگاه زبان فارسی، مردمی هستند که از بنیانگذاران تمدن بشری محسوب می‌شوند. تاریخ مستند و مضبوط ساکنان فلات قاره ایران، به درازای تاریخ مستند کهن‌ترین تمدن‌های بشری است. بعضی از آثار مکشوف، قدمت ده‌هزارساله دارند. غنای زبان‌ها با غنای تمدن‌ها و درازی دوران رشد و بالندگی ملت‌ها نسبت مستقیم دارد. به همان نسبت که تمدن‌ها رشد پیدا می‌کنند و ظرفیت فرهنگی گسترده‌تری می‌یابند، زبان‌ها نیز بالنده‌تر می‌شوند و به ظرفیت وسیع‌تری می‌رسند. ورود و حضور اسلام و معارف بلند آسمانی آن به این منطقه و استقبال ملت‌ها از آن، به سان سکوی پرتابی به سمت کمال و رشد در همه ارکان تمدنی، از جمله غنای زبان و ادب پارسی عمل کرد. به هر اندازه انسان‌ها کمال و رشد پیدا می‌کنند، ذوق و استعداد آنها در به‌کارگیری زبان بیشتر می‌شود. شکوفایی ادبی، با شکوفایی روحی و روانی نسبت مستقیم دارد. زبان، هم محمل عقل و ادراکات عقلی است و هم محمل احساسات و تحولات روحی و روانی. زبان رسمی، منطبق بر قراردادهای قواعد معمول هر ملتی است. زبان رسمی به جهت قاعده‌مندی و دقت بیشتر در واژه‌سازی، جمله‌بندی و نحوه بیان و نگارش کمال پیدا می‌کند و با گذشت زمان، علمی‌تر می‌شود؛ اما زبان احساس، که منطوق و محمول آن بیان احساسات است، قواعد خاص خود را دارد. نمی‌توان انتظار داشت که زبان احساس، زبان علمی متعارف باشد. بالاترین تراوش‌های بدیع، از ناحیه زبانی است که با آن محبت و عاطفه و عشق ابراز می‌شود. زبان عاشق دلسوخته، متفاوت از زبان عالم، فیلسوف و حکیم است. آنگاه که عشق زبانه می‌کشد، همه تعلقات، جز تعلق عاشق به معشوق، می‌سوزد و بالاتر اینکه، عاشق چیزی جز معشوق نمی‌بیند؛ خود را فراموش می‌کند و در معشوق فنا می‌شود. ارجمندان گرامی؛ زبان و ادب فارسی، که به سبب بهره‌مندی از مضامین والای انسانی و داشتن ظرافت‌های نغز کلامی، در طول تاریخ همواره دلربا و دل‌انگیز بوده، به راحتی توانسته است نه تنها حقایق و مفاهیم حکما و فلاسفه، بلکه فریادها، ناله‌ها و درد‌های قلب عاشق را در لسان ادب بیان کند. می‌دانید که عشق، مقوله‌ای بی‌ابتدا و بی‌انتهاست و به همین دلیل است که عاشق به هر طرف که می‌نگرد، جز معشوق نمی‌بیند. با همه این وسعت عشق، زبان

مثلاً آنجا که حافظ می‌فرماید:

بود آیا که در میکده‌ها بگشایند
گره از کار فروبسته ما بگشایند؟
اگر از بهر دل زاهد خودبین بستند
دل قوی دار، که از بهر خدا بگشایند

شهریار در ذیل آن می‌فرماید:

بود آیا که در صلح و صفا بگشایند
تا دری هم به مراد دل ما بگشایند؟
یا رب از ظلمت زندان شبستان ما را
گو شبی روزنه در صبح و ضیا بگشایند
ساز ذرات، همه نعمه تسبیح خداست
گر خلاق در گوش شنوا بگشایند
نای توحید به چنگ آر و دمی دم کافق
گوش در نعمه آیات خدا بگشایند
دردمندان غمت را به تیسیم درباب
تا طیبانه در دار شفا بگشایند

و در جایی دیگر، در پی این ابیات حافظ که فرمود:
سال‌ها دفتر ما در گـرو صهبا بود
رونق میکند از درس و دعای ما بود
نیکی پیر مغان بین که چو ما بدمستان
هر چه کردیم، به چشم کرشم زبیا بود

شهریار از حکما و شعرای معروف یاد می‌کند و می‌فرماید:
سال‌ها مشعل ما پیشرو دنیا بود
چشم دنیا همه روشن به چراغ ما بود
درج دارو همه در حکم حکیم رازی
برج حکمت همه با بوعلی سینا بود
قرن‌ها مکتب قانون و شفای سینا
با حکیمان جهان مشق خطی خوانا بود
عطر عرفان همه با نسخه شعر عطار

فارسی ظرف بی‌بدیل معرفی و بیان عشق عاشقان دلسوخته است. با دلدادگی به حق، کلام، ماندگار و نافذ می‌شود. خوب که بنگریم، سلاطین سخن نغز و ماندگار، دلدادگان به حق بوده‌اند. به قول یکی از ادیبان و شعرشناسان معاصر، حافظ مانند دیگر سلاطین مُلک سخن، مقام سلطانی را از بندگی سلطان آفرینش یافته و گنج خویش را از خزانه آن پادشاه گرفته است؛ که فرمود: هیچ چیز نیست الا آنکه خزانه آن نزد ماست و ما آن را جز به قدر معلوم نازل نمی‌کنیم؛ و گنج بی‌کران حافظ، همان گنج عشق است که از خزانه غیب بر خرابات دل او نازل شده است:

گنج عشق خود نهادی در دل ویران ما
سایه دولت بر این گنج خراب انداختی
و سخنان او تا بدانجا اوج گرفته است که از شرق تا مغرب و از شمال تا جنوب، هر جا قدم نهی، با اشعار حافظ آشنایی دارند و آن را ترنم می‌کنند:

در آسمان نه عجب گر به گفته حافظ
سماع زهره به رقص آورد مسیحا را
و اوج شهرت حافظ از زبان خودش در این بیت آمده است:
صبحدم از عرش می‌آمد سروشی، عقل گفت
قدسیان گویی که شعر حافظ از بر می‌کنند
حافظ - علیه الرحمه - توجه به خداوند و عشق ورزیدن به او را مایه بقاء و ماندگاری می‌داند:

ساقی، به نور باده برافروز جام ما
مطرب، بگو که کار جهان شد به کام ما
ما در پیاله عکس رخ یار دیده‌ایم
ای بی‌خبر ز لذت شرب مدام ما
هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق
ثبت است بر جریده عالم دوام ما
شاعرانی نظیر حافظ، زبان فارسی را با اشعار خود جاودانه کرده‌اند؛ چنان‌که طراوات شعر آنان بعد از حدود هفت قرن، هنوز هم جان‌ها را لبریز می‌کند؛ البته مکتب حافظ شاگردان زیادی دارد، از جمله شهریار، شاعر معاصر، که خدا او را رحمت کند. او با تأسی به قافیه و یا ردیف بعضی از اشعار حافظ، سروده‌های دلنشینی ارائه کرده است:

اوج فکرت همه با مثنوی ملا بود
داستان‌های حماسی بسرود و به سزا
خاص فردوسی و آن همت بی‌همتا بود
پند سعدی کلمات ملک العرش علی
غزل خواجه سرود ملا اعلی بود
عاشقی پیشه کن ای دل، که به دستان گویند
وامقی بود که دلباخته عذرا بود

خدا رحمت کند فردوسی را که خدمت او در احیای زبان فارسی
بی‌نظیر است و سی سال از عمر خود را صرف آن نمود، آن چنان روان
و گویا که جاودانه تاریخ ادب و شعر حکمت خواهد بود. هزار سال
می‌گذرد؛ اما تطورات دوران و تحولات زمان نتوانسته است شعر او
را در نزد مردم دوران‌ها و زمان‌های متوالی و زمان ما غریب و دور
از فهم نماید.

بسی رنج بردم در این سال سی
عجم زنده کردم بدین پارسی

سعدی افتاده‌ای ست آزاده
کس نیاید به جنگ افتاده
یا که می‌فرماید:
اول اندیشه وانگهی گفتار
پایست آمده‌ست و پس دیوار

ادب، تواضع، بزرگواری و بزرگمنشی در کلام نغز او موج می‌زند.
صد افسوس که فرصت به سر آمد و جز گلی چند از بوستان بزرگ
شعر و ادب مجال چیدن فراهم نیامد؛ نه از ملک سنایی و نه از جزیره
مثنوی و اجابت نکردیم این مطلب سنایی را که فرمود:

بس که شنیدی صفت روم و چین
خیز و بیا ملک سنایی بیبیین

و نه دعوت مولانا را که فرمود:
گر شدی عطشان بحر معنوی
فرج‌های کن در جزیره مثنوی

همین قدر فرصت شد که عطری شامه‌نواز و رشحاتی روح‌انگیز از
ادب و شعر فارسی در محضر بزرگان سخن‌سنج تقدیم شود. بی‌تردید،
پاسداشت زبان فارسی، پاسداشت یکی از زیباترین و عمیق‌ترین و
مؤثرترین موارث فرهنگی بشر است. ورود به عرصه زبان فارسی،
گشودن در گنج مستور و بی‌انتهای ادب و اخلاق و عرفان و حکمت
در برابر انسان است. ترویج فارسی، احیای گنجینه بی‌همتای فرهنگ
کمالجویی برای جویندگان رشد و تعالی معنوی و انسانی است که
هم‌زبانی سخنگویان فارسی در ایران، افغانستان، تاجیکستان، هند،
پاکستان، بنگلادش، سند، کاشمر، آذربایجان، آسیای مرکزی و آسیای
صغیر و سایر بلاد، همدلی بین انسان‌های آزاده بدل گشته است.
اینجانب ضمن قدردانی از برگزارکنندگان گرمی و عرض خیرمقدم
مجدد به همه میمهانان گرانقدر، امیدوارم که در نشست‌های ویژه و
تخصصی، به راهکارهای جدیدی در آموزش و ترویج زبان و ادب
فارسی و تألیف کتاب‌های درسی متناسب با شیوه‌های روزآمد و با
بهره‌گیری از دانش نوین پرداخته شود، تا بتوانیم سزوارتر از گذشته
در امر گسترش فرهنگ انسانی و الهی توفیق یابیم.

بهار دوستی ما خزان نمی‌گردد

حضار محترم و ادیبان توانا؛ با گشت و گذاری در گلستان شعر
و ادب فارسی، رایحه دل‌انگیز توحید، خداپرستی و عبودیت به مشام
می‌رسد، کانون محبت و مرکز علم خداوند متعال بی‌همتاست. عموم
ادیبان، هر چه از گوهرها و مرواریدهای ناب به‌دست آورده‌اند، با
غواصی در بحر توحید بوده است و دلدادگی به حق و خضوع در
محراب عبادت و تواضع در برابر خلق. محال است ادیبی بدون اتصال
به منبع عشق و محبت توانسته باشد سخن دل‌انگیز و روحنواز و
ماندگاری از خود به جای بگذارد. اگر توحید و عشق و محبت را حذف
کنیم، گوهر کلام را گرفته‌ایم. به همین دلیل است که ادیبان فارسی
در اتصال با منبع نور، هدایت و محبت را در فضای تاریخ پراکنده
کرده‌اند و هر کلامی از آنان حامل پیام‌های انسانی و چراغ راهنمایی
در برابر دل‌ها و قلب‌هاست. ابوعبدالله جعفر بن محمد رودکی گوید:

چهار چیز من آزاده را ز غم بخرد
تن درست و خون ملک و نام نیک و خرد
هر آنکه ایزدش این هر چهار روزی کرد
سزد که شاد زید جاودان و غم نخرد

دوستان و همراهان؛ دریغ آمد که در این فرصت، یادی از
سعدی عزیز نکنم که او در عداد شیرین‌سخنان و نمکین‌گفتاران ادب
پارسی است. گلستان و بوستان سعدی دوره کاملی از حکمت عملی
است؛ علم سیاست و اخلاق و تدبیر منزل را با فصاحت و بلاغت
تمام به نظم و نثر کشیده و با تواضع کامل به نثرگویی و سرایندگی
پرداخته است. می‌فرماید:

«چراغ پیش آفتاب پرتوی ندارد و مناره بلند بر دامنه کوه
الوند پست نماید.

هر که گردن به دعوی افرازد
خویشتن را به گردن اندازد».
و می‌فرماید:

گل همیشه‌بهار است آشنایی ما

موفق و پیروز و سربلند باشید.

پس از سخنرانی رئیس جمهور، دکتر مصطفوی، رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، سخنانی در رابطه با فرهنگ غنی ایرانی و اسلامی و زبان شیرین فارسی ایراد نمود و پس از ایشان نیز پیام مهندس مشائی، معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، توسط نماینده ایشان قرائت شد. اولین سخنران نشست بعدازظهر روز اول، دکتر زاهدی، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، بود که طی سخنانی، ضمن تجلیل از زبان فاخر فارسی، بر لزوم به‌کارگیری شیوه‌های نوین آموزش زبان فارسی به غیر ایرانیان و همچنین رشد و تعالی بیشتر فرهنگ و زبان فارسی تأکید نمود.

پس از سخنرانی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، نشست‌های مختلف تخصصی در حوزه زبان و ادبیات فارسی برگزار شد، که از جمله آنها می‌توان به نشست روش‌های آموزش زبان و ادبیات فارسی، شعر دوره انقلاب اسلامی، زبان و ادبیات تطبیقی، ادبیات متنور دوره انقلاب اسلامی، سیمای جهانی زبان و ادبیات فارسی و بررسی راهکارهای گسترش و تقویت زبان و ادبیات فارسی اشاره نمود. سخنران اختتامیه این همایش دوروزه نیز دکتر حداد عادل، رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی، بود. ایشان گفت: «تمام تلاش ما باید صرف گسترش زبان و ادب پارسی و همچنین قدرت نرم‌افزاری این زبان شود. زبان فارسی و فرهنگ ایرانی دارای قدرت اندیشه بسیار بالایی است و ما وظیفه خطیر و حیاتی حفظ و گسترش این زبان را بر عهده داریم و به مدد این اندیشه انسانی است که این قلمرو وسیع پیش چشم این زبان در طول تاریخ گشوده شده است و قدرت اصلی زبان در این اندیشه است». پس از سخنرانی دکتر حداد عادل، منشور پایانی ششمین مجمع استادان زبان و ادبیات فارسی در سی اصل قرائت گردید. متن این منشور به شرح ذیل است:

۱. اعزام تعداد بیشتری از استادان ایرانی زبان و ادبیات فارسی به دانشگاه‌های خارج از ایران.

۲. توسعه تعداد پذیرش دانشجویان بورسیه از دانشگاه‌های خارجی برای تحصیل در دوره‌های تحصیلات تکمیلی در ایران و آماده شدن برای تدریس و تحقیق در دانشگاه‌های خارجی.

۳. ارائه تسهیلات ویژه به منظور پذیرش فرصت‌های مطالعاتی استادان و محققان زبان و ادبیات فارسی و ایرانشناسی غیر ایرانی در دانشگاه‌ها و مراکز علمی و تحقیقاتی ایران.

۴. توسعه برگزاری دوره‌های دانش‌افزایی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت برای استادان، محققان، مترجمان و دانشجویان غیر ایرانی زبان و ادبیات فارسی و ایرانشناسی.

۵. راه‌اندازی دوره‌های آموزش رسمی مجازی، اعم از دوره‌های کوتاه‌مدت و میان‌مدت تا دوره‌های تحصیلات تکمیلی برای غیرایرانیان و ایرانیان نسل دوم به بعد مقیم خارج از کشور، با تأیید وزارت علوم تحقیقات و فناوری.

۶. تأسیس مرکز مستقل دانش‌آموختگان غیرایرانی زبان و ادبیات فارسی و ایرانشناسی، با بالاترین معیارهای علمی و اجرایی.

۷. تداوم برنامه‌های آموزش رادیویی و تلویزیونی زبان و ادبیات فارسی برای غیر ایرانیان، اعم از تک‌درس‌های ویژه، مانند ادبیات انقلاب اسلامی و آموزش زبان فارسی، دستور زبان فارسی، آشنایی با یافته‌های جدید تحقیقاتی و امثال آن و پخش این برنامه‌ها به طور مستمر از برنامه‌های شبکه‌های بین‌المللی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

۸. ترجمه گزیده شاهکارهای ادبی فارسی، با نقد و توضیح به زبان‌های مختلف دنیا و انتشار آنها با همکاری ناشران خارجی در سطح جهان، به‌خصوص کشورهای که هنوز آشنایی کمتری با فرهنگ و ادبیات ایرانی دارند.

۹. گردآوری اطلاعات علمی دقیق درباره گویش‌های مختلف و رایج زبان فارسی در حوزه جغرافیایی و فرهنگی زبان فارسی.

۱۰. تحقیق درباره آثار ادبی منظوم و منثور و نیز تحقیقات مربوط به زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور و گردآوری این آثار در مراکزی مانند مرکز دانش‌آموختگان غیرایرانی ادبیات فارسی و کتابخانه ملی ایران.

۱۱. تأسیس مرکز اطلاعات و مدارک ادبی زبان و ادب فارسی کشورهای آسیایی مرکزی و قفقاز در ایران.

۱۲. به‌وجود آمدن مقدمات ترجمه آثار ادبی، به ویژه پس از انقلاب اسلامی، از سوی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی برای استادان زبان و ادبیات فارسی خارج از کشور.

۱۳. تدوین و چاپ کتب مشترک درسی و کمک‌درسی برای مراکز علمی و آموزشی زبان و ادبیات فارسی و ایرانشناسی کشورهای مختلف.

۱۴. کمک به تدوین برنامه درسی برای مقاطع مختلف تحصیلی دانشگاه‌های مختلف خارجی و در نظر گرفتن تسهیلات ویژه برای دانشجویان و استادان دانشگاه‌هایی که این برنامه‌ها را اجرا می‌کنند.

۱۵. ترجمه فیلم‌ها و سریال‌های تلویزیونی ایران و همچنین فیلم‌های مستند فرهنگی ایران به زبان‌های مختلف و پخش آنها از برنامه‌های بین‌المللی سیمای جمهوری اسلامی ایران و همچنین

توزیع لوح فشرده آنها بین متقاضیان در کشورهای مختلف.

۱۶. برگزاری انواع نمایشگاه‌های فرهنگی و هنری و ادبی هدفمند و متناسب با هر کشور در ضمن برنامه‌های جاری علمی و فرهنگی و ادبی کشورهای مختلف.

۱۷. گسترش حوزه تحقیقات در زمینه زبان و ادبیات تطبیقی، به منظور تبیین جایگاه زبان و ادبیات فارسی در حلقه زبان و ادب جهانی.

۱۸. در نظر گرفتن تسهیلات و امتیازات ویژه توسط وزارت امور خارجه، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایر نهادهای ذی‌ربط برای فعالیتهای علمی در حوزه گسترش زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور، به منظور تقویت هر چه بیشتر این فعالیت‌ها

۱۹. در نظر گرفتن تسهیلات قانونی و مالی برای اجرای برنامه‌های ایرانگردی استادان و دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی و ایرانشناسی خارجی.

۲۰. اشاره مستقل و مشخص به ضرورت گسترش و تقویت زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور در همه برنامه‌های اصلی و جزئی جمهوری اسلامی ایران و تأکید بر الزامات و تسهیلات قانونی آن.

۲۱. تقویت زبان فارسی در سایر رشته‌های درسی، از جمله رشته‌های تجربی و فنی (غیر از زبان و ادبیات فارسی) در دانشگاه‌های کشورهای فارسی‌زبان و تأمین الزامات مقدماتی آن.

۲۲. اعزام استادان رشته زبان و ادبیات فارسی برای مدیریت مراکز تحقیقاتی فرهنگ و زبان و ادب فارسی در خارج کشور از سوی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در سراسر دنیا، برای تقویت ارتباطات علمی و ادبی ایران و جهان و تحقق علمی این موضوع مهم.

۲۳. ایجاد دبیرخانه ثابت مجمع بین‌المللی استادان زبان و ادبیات فارسی جهان در شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی، با همکاری انجمن زبان و ادبیات فارسی برای پیگیری امور این مجمع و اقدامات لازم برای مجامع بعدی.

۲۴. اعطای جایزه خادم گسترش زبان و ادبیات فارسی در هر مجمع به یک استاد داخلی و یک استاد خارجی و تقدیر از سایر استادان بسیار فعال در حوزه گسترش زبان و ادبیات فارسی، به منظور تقویت و تشویق استادان و محققان این حوزه و ایجاد رقابت سازنده بین آنان.

۲۵. احداث مجتمع اقامتی، پژوهشی و آموزشی ویژه دانشجویان غیرایرانی رشته زبان و ادبیات فارسی شاغل به تحصیل در ایران، به منظور رفع مشکلات و تقویت امکانات علمی و آموزشی آنان برای بهره‌وری بیشتر.

۲۶. حمایت از چاپ آثار محققان و استادان خارجی رشته زبان و ادبیات فارسی و ایرانشناسی درباره ایران، با همکاری ناشران خارجی، حمایت از تأسیس دانشگاه زبان و ادبیات فارسی در کشور برای حمایت از کلیه برنامه‌های گسترش زبان و ادبیات فارسی، تأسیس

رشته‌های مورد نیاز در داخل و خارج از کشور و به‌خصوص پشتیبانی از کلیه فعالیت‌های علمی برای دانشجویان و استادان و محققان خارجی و ایرانیان مقیم خارج از کشور.

۲۷. تجهیز و تقویت علمی بیشتر گروه‌ها و کتابخانه‌های رشته‌های زبان و ادبیات فارسی و ایرانشناسی و اتاق‌های ایران در مراکز دانشگاهی خارجی.

۲۸. ایجاد بانک جامع اطلاعات زبان و ادبیات فارسی در ایران، حاوی کلیه اطلاعات آثار ادبی، مقالات و تحقیقات و پایان‌نامه‌های پایان‌یافته و در حال اجرا در حوزه زبان و ادبیات فارسی در سراسر دنیا.

۲۹. کوشش برای برگزاری همایش‌های مختلف در حوزه‌های فرهنگ و زبان و ادبیات فارسی علمی و ادبی مشترک در ایران و خارج از کشور.

۳۰. همکاری شاعران، نویسندگان، محققان و استادان ایرانی و غیر ایرانی در تألیف، تولید و انتشار کتاب‌های مشترک.